

N:o 51.

Af grefve **Wachtmeister, Axel**, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till strafflag för krigsmakten.

Genom kungl. förordningen den 6 juni 1883 erhöil § 30 i strafflag för krigsmakten sin nuvarande lydelse. Den förändring, som härvid anbefalldes och som afsåg befrielse i vissa fall för krigsman att gälda skada eller kostnad, som tillskyndats kronan, grundade sig på Riksdagens samma år fattade beslut med anledning af en af Eders Kungl. Maj:t i ämnet den 13 april 1883 afgifven proposition; och framgår det oförtydbart såväl af denna som af lagutskottets utlåtande med anledning af propositionen, att den befrielse från ersättningsskyldighet, som i ändringsförslaget omnämndes, var afsedd att gälla icke blott i fråga om skada å kronans fartyg och materiel, utan äfven i fråga om skada å enskild egendom.

Lagutskottet yttrar angående den förhandenvarande frågan i sitt utlåtande n:o 43 af den 5 maj 1883:

»Genom vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet af sjö-officer eller underofficer, kommenderad till tjänst på kronofartyg, kan nu skada uppstå *antingen* å det kronans fartyg, som han själf förer eller å hvilket han är tjänstgörande, *eller ock* — genom sammanstötning eller påstötning — å främmande fartyg, sluss, kaj o. s. v. I *förra* fallet blifver vederbörande officer eller underofficer ersättningsskyldig till sin redare, kronan, såsom målsägande, i det *senare* åter *antingen* kan kronan, såsom det skadade fartygets redare, vare sig på grund af laglig förpliktelse eller godvilligt, i första hand ersätta målsäganden den uppkomna skadan, i hvilken händelse kronan har rätt att söka sitt åter af den, som vållat

skadan — hvarvid likväl, i händelse skadeersättning af kronan till tredje person *godvilligt* utgifvits, sådant icke ovillkorligen grundlägger ersättnings-skyldighet för vederbörande sjöofficer eller underofficer — *eller ock* kan anspråket å skadeersättning af målsäganden göras gällande omedelbarligen mot vederbörande officer eller underofficer.

Då sjöofficeren eller underofficeren i sin egenskap af ämbets- eller tjänsteman uttryckligen är underkastad kriminellt ansvar äfven för *oförstånd* och *oskicklighet* vid förande af fartyg; men, hvad angår befälhafvare å kofferdifartyg, § 49 i sjölagen den 23 februari 1864, hvilken paragraf innefattar hufvudstadgandet om sådan befälhafvares ersättningsskyldighet, för inträdande af berörda skyldighet förutsätter »skada, som åkommer genom befälhafvarens *försummelse* vid bevakande af redares rätt och bästa», och »skada, som genom befälhafvarens *fel eller försummelse i tjänsten* annan tillskyndas kan», så torde, redan till följd häraf, kunna ifrågasättas, huruvida icke sjöofficer eller underofficer i förhållande till sin redare, kronan, *rättsligen* är i fråga om ersättningsskyldighet strängare förpliktad än kofferdiskeppare i förhållande till sitt rederi. Men att så *faktiskt* är förhållandet, framgår tydligen, när man besinnar, att, så snart, med anledning af sjöofficer eller underofficer till last liggande, om äfven helt obetydlig felaktighet, vederbörande allmän åklagare finner sig föränlåten att påyrka något, om äfven det ringaste, ansvar, han, därest genom nämnda felaktiga förhållande skada och kostnad för kronan uppstått, måste såsom ämbetsman, för att skydda sig själf mot efterräkning, påyrka utgifvande af skadestånd till högsta möjliga belopp; under det att, beträffande kofferdiskeppare, dylik skada och kostnad nästan utan undantag, äfven där skadeståndsanspråk lagligen skulle kunna mot skepparen göras gällande, bäres i de flesta fall af assuradören och, där försäkring icke tagits, af redaren.

Den sålunda befintliga skillnaden i verklig ansvarsskyldighet mellan sjöofficer och kofferdiskeppare har utskottet tillförene, såsom framgår af det utlåtande, n:o 49, utskottet vid förra riksdagen afgaf med anledning af då väckt enskild motion i ämnet, funnit innebära en oegentlighet; och om utskottet då icke tillstyrkte någon Riksdagens åtgärd i frågan, berodde detta, såsom af samma utlåtande framgår, af formella betänkligheter vid de då framlagda förslag och särskildt därpå, att ärendet syntes utskottet vara af den beskaffenhet, att initiativet i detsamma borde tagas af Kungl. Maj:t.

Så har nu skett; och då utskottet efter granskning anser det sätt, hvarpå frågan är i den kungl. propositionen föreslagen att lösas, vara lyckligt funnet, vill utskottet förorda bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Utskottet hemställer därefter, att Riksdagen måtte antaga den föreliggande kungl. propositionen.

Mot denna utskottets hemställan anmäldes reservation af herr Forsell, som yttrar: »Det är en allmän grundsats såväl i enskilda lifvet som i lag, att ingen har rätt att på annans bekostnad vara vårdslös och försumlig i utöfvandet af sitt kall. Svårligen lärer ock någon kunna förneka giltigheten af denna grundsats, och endast ytterst trängande omständigheter kunna förmå lagstiftaren att åsidosätta den. Huruvida sådana omständigheter i förevarande fall finnas, har jag svårt att fatta. Men om jag det oaktadt böjer mig för det allmänna ropet på en lagförändring i det syfte lagförslaget innehåller, så kan jag dock ej gilla, att befrielsen från ersättning går så vida, som förslaget innehåller. Där säges nämligen, att befälhafvare skall i angifvet fall vara fri från ersättning icke blott i krig, utan äfven i fredstid, ej allenast fri från ersättning för skada å kronans fartyg och gods, utan äfven för den skada, som han vållat å annans fartyg och gods.

Då fråga är att bryta med en allmängiltig grundsats i lagstiftningen, tror jag, att man bör gå ytterst varsamt till väga, och icke såsom nu skett taga steget fullt ut på en gång. Jag föreställer mig därför, att man för närvarande bort inskränka befrielsen från ersättning till skadan å *kronans fartyg och gods*. Jag hämtar ett ytterligare stöd för denna åsikt däraf, att, då sammanstötning nästan alltid vållar skada å båda fartygen, och då krigsdomstol, som pröfvar frågan om ersättning för skada å kronans fartyg, måhända befriar befälhafvaren därå från ersättning, medan allmän domstol någon tid därefter dömer kronan att betala dryg ersättning till följd af uppenbar vårdslöshet eller försummelse, begången af befälhafvande officeren å kronans fartyg, en betänklig konflikt mellan domstolarnas beslut därigenom skulle uppstå.

På sådan grund föreslår jag, att sista momentet i 30 § måtte erhålla följande lydelse:

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utöfvande af befäl å kronans fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 144 § sägs, vare ock, där han ej varder dömd till svårare straff än disciplinstraff, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronans *fartyg eller gods*.

Skulle erfarenheten visa, att genom detta mitt förslag gränserna blefve för tränga för befälhafvares rätt att utan större olägenhet begå förseelse

af dylik beskaffenhet under utöfning af sin tjänst, så är det ju lätt att i en framtid vidga dessa gränser.»

Riksdagen beslöt dock i enlighet med lagutskottets förslag.

Äfven framgår, att man genom lagändringen velat vinna sådan öfverensstämmelse, att befälhafvare vid flottan skulle blifva likställd med befälhafvare å handelsfartyg i fråga om den *verkliga* ersättningsskyldigheten. Skadeståndsanspråk af ifrågavarande slag gjordes nämligen i praktiken nästan aldrig gällande mot de senare, utan mot redarne, som i sin tur godtgjordes genom assurans, där sådan funnes.

I § 8 af gällande sjölag stadgas, att för skada, som af befälhafvare eller någon af besättningen genom fel eller försummelse i tjänsten åstadkommes, häftar redaren med fartyg och frakt, och att hvad denne sålunda nödgas utgifva äger han söka åter af den, som vållat skadan.

Ordalydelsen i denna paragraf, jämförd med bestämmelserna angående skadestånd i allmänna strafflagen, kap. 6, lämnar öppet för en målsägare att för utbekommande af skadeersättning göra anspråket därpå gällande, antingen mot kronan såsom redare för det skadegörande fartyget eller ock mot vederbörande befälhafvare direkt. Om han väljer det förstnämnda tillvägagångssättet, befriar nuvarande lydelsen af § 30 i strafflag för krigsmakten vederbörande krigsman från den ersättningsskyldighet, som kronan kan blifva ådömd, om på förseelsen följer straff, som icke är svårare än disciplinstraff. Skulle målsägaren åter föredraga att göra anspråket gällande mot befälhafvaren, såsom varit fallet i fråga om det den 18 september 1907 af Konungens högsta domstol afdömda målet mot kaptenen vid kungl. flottan m. m. G. R. Celsing, framgår af den i samma mål afgifna domen, att i sådant fall ordalydelsen i den ifrågavarande paragrafen icke gifver vederbörande befälhafvare det skydd i fråga om ersättningsskyldighet, som med den vidtagna lagändringen tydligen varit afsedt. Det vill sålunda synas, som om ersättningsskyldigheten blifver beroende af huruvida vederbörande åklagare eller målsägare finner godt göra sitt anspråk på ersättning gällande mot kronan eller mot vederbörande befälhafvare; ett förhållande, som med fog torde anses såsom mindre tillfredsställande.

Om ett sådant förhållande skulle blifva bestående, betyder detta nämligen för flottans officerare och underofficerare en återgång till det förr rådande osäkerhetstillståndet, då dessa icke alldeles utan skäl stundom benämndes kronans assuradörer, ett tillstånd, för hvilket man hittills trott 1883 års lagändring råda bot.

I Kungl. Maj:ts till innevarande års Riksdag inlämnade proposition n:o 67 har den mot nuvarande § 30 svarande lagbestämmelsen följande lydelse »— — — vare dock, där han ej varder dömd till afsättning, eller om han tillhör underbefäl af manskapet, till fängelse öfver sex månader, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan.» (§ 33).

Denna lydelse innebär visserligen en ytterligare utsträckning af befrielsen från ersättningsskyldighet, men afhjälper icke det ofvan anförda missförhållandet.

Det synes mig emellertid i hög grad nödigt, att en ändring på ett eller annat sätt härutinnan göres, så att befäl och underbefäl vid flottan vinna det skydd, som Kungl. Maj:t och Riksdagen afsett.

Om orden »tillskyndats kronan» blefve utbytta mot det enda ordet »vållats», vill det synas, som om det med 1883 års lagändring afsedda ändamålet skulle vinnas.

På grund af hvad jag nu anført, får jag vordsamt hemställa,

att § 33, andra stycket, af det i nu föreliggande kungl. proposition n:o 67 innefattade förslaget till strafflag för krigsmakten måtte erhålla följande lydelse.

»I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utöfvande af befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 130 § sägs, vare dock, då han ej varder dömd till afsättning eller, om han tillhör underbefäl af manskapet, till fängelse öfver 6 månader, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen vållats», eller ock att genom andra bestämmelser i ifrågavarande lagförslag så ordnas, att krigsman, som under utöfvande af befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, måtte komma i *verkligt* åtnjutande af de lindrigare bestämmelser med afseende på ersättningsskyldighet, som genom § 30 nu gällande strafflag för krigsmakten afses.

Stockholm den 31 mars 1908.

Axel Wachtmeister.